

HÖGSTA DOMSTOLENS BESLUT

meddelat i Stockholm den 29 december 2023

Mål nr

Ö 1750-20

PARTER

Klagande

Norra Stockholm Bygg AB, 556336-3026

Truckvägen 14 A

194 52 Upplands Väsby

Ombud: Advokat EW

Motpart

Per Nycander AB, 556120-3901

Box 7011

187 11 Täby

Ombud: Advokaterna PD och VH

ÖVRIGA

Entral AB, 559010-5853

Seldonsvägen 8

302 62 Halmstad

Dok.Id 274965

HÖGSTA DOMSTOLEN	Postadress	Telefon 08-561 666 00	Expeditionstid
Riddarhustorget 8	Box 2066	Telefax -	08:00–12:00
	103 12 Stockholm	E-post:	13:15–16:00
		hogsta.domstolen@dom.se	
		www.hogstadamstolen.se	

SAKEN

Edition

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Svea hovrätts beslut 2020-02-27 i mål Ö 1738-20

HÖGSTA DOMSTOLENS AVGÖRANDE

Högsta domstolen ändrar hovrättens beslut endast på så sätt att Entral AB ska förete personalliggaren med maskering av de registrerades personnummer, samordningsnummer eller motsvarande utländska nummer.

Personalliggaren ska ges in till tingsrätten senast två veckor från dagen för detta avgörande.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN M.M.

Norra Stockholm Bygg AB (Fastec) har yrkat att Högsta domstolen i första hand ska avslå Nycander AB:s begäran om edition, i andra hand besluta att personalliggaren bara behöver företes i anonymiserad form.

Per Nycander AB (Nycanders) har motsatt sig att hovrättens beslut ändras.

Högsta domstolen har inhämtat yttrande från Datainspektionen, numera Integritetsskyddsmyndigheten.

SKÅL

Bakgrund

1. På en byggarbetsplats ska det enligt skatteförfarandelagen (2011:1244) finnas tillgång till en elektronisk personalliggare. I denna ska nödvändiga identifikationsuppgifter dokumenteras för de personer som är verksamma där. Det gäller bl.a. deras namn och personnummer, samordningsnummer eller motsvarande utländska nummer och tidpunkten då var och en av dem började och slutade sitt arbetspass. Personalliggaren ska hållas tillgänglig för Skatteverket och byggherren, och uppgifterna i den ska bevaras i två år. Det grundläggande syftet med kravet på upprättande av en personalliggare är att minska förekomsten av svartarbete i branschen.
2. Fastec utförde en byggnadsentreprenad som avsåg kontorshus i Täby åt Nycanders. Sedan entreprenaden hade färdigställts och slutbesiktigats 2017 uppstod tvist mellan parterna. Tvisten pågår i tingsrätten och gäller vilken betalning som Fastec har rätt till för arbetena. I målet påstår Nycanders att Fastec inte har utfört och lagt ned all den tid som bolaget begär ersättning för.
3. Under målets handläggning yrkade Nycanders editionsföreläggande mot Entral AB, som på Fastecs uppdrag hanterat personalliggaren, om utfående av personalliggaren för tiden den 1 augusti 2016 till den 30 november 2017, i andra hand med maskering av personnummer. Enligt Nycanders kan personalliggaren ha betydelse för bolagets möjlighet att motbevisa att Fastecs personal varit på plats i den omfattning som görs gällande. Entral överlämnade till tingsrätten att besluta om personalliggaren skulle företes, men Fastec bestred editionsyrkandet. Tingsrätten kom fram till att Entral var skyldigt att förete personalliggaren i omaskerat skick, och hovrätten har fastställt beslutet.

4. Som skäl för sin invändning mot edition har Fastec framhållit att personalliggaren innehåller personuppgifter och att den registrerade personalens intresse av personlig integritet väger tyngre än Nycanders intresse av att få tillgång till dessa uppgifter. Nycanders har för sin del menat att bolagets intresse av att få ut hela personalliggaren tar över andra motstående intressen.

Editionsplikten

5. Enligt 38 kap. 2 § första stycket rättegångsbalken är den som innehar en skriftlig handling som kan antas ha betydelse som bevis skyldig att förete handlingen. Vissa bestämda undantag från denna editionsplikt föreskrivs i paragrafens andra stycke.

6. Editionsplikten syftar till att den som är i behov av en handling som bevis ska kunna få tillgång till denna. Plikten kan sägas utgå från det förhållandet att det vid rättskipning finns ett grundläggande krav på möjlighet till fullständig utredning. Ytterst handlar det – liksom i fråga om vittnesplikten – om att säkerställa att den enskilde ska kunna komma till sin rätt. Editionsplikten ska bidra till ett effektivt domstolsskydd.

7. Även förhållandevis allmänt hållna editionsförelägganden kan därmed godtas. Inte heller ska det normalt göras någon bedömning från rättens sida av varje enskild uppgifts relevans, utan det är tillräckligt att omständigheterna talar för att handlingen som sådan i vart fall får ett visst mindre bevisvärde vid prövningen av den materiella frågan (jfr ”Kreditakten” NJA 1998 s. 590 I).

8. Bedömningen av frågan, om någon ska föreläggas att förete en handling, ska omfatta en avvägning mellan bevisningens relevans och motpartens intresse av att inte behöva lämna ut handlingen. Däremot brukar det anses att man i princip inte ska beakta om andra personer har intresse av innehållet i handlingen, utöver vad som följer av de särskilt föreskrivna undantagen. (Jfr

”Loggfilerna” NJA 1998 s. 829 och ”Mötesanteckningarna” NJA 2020 s. 664 p. 12.)

9. I den handling som begärs ut kan det emellertid finnas personuppgifter, vilket alltså är fallet med den i målet omtvistade personalliggaren. Därmed aktualiseras frågan hur den processrättsliga editionsplikten i rättegångsbalken förhåller sig till EU:s dataskyddsförordning.¹

Editionsplikten och dataskyddet

10. I artikel 6.1 c i dataskyddsförordningen sägs att behandling av personuppgifter är laglig om den är nödvändig för att fullgöra en rättslig förpliktelse som åvilar den personuppgiftsansvarige. Enligt artikel 6.3 ska denna grund för behandlingen fastställas i enlighet med unionsrätten eller en medlemsstats nationella rätt som den personuppgiftsansvarige omfattas av. I andra stycket anges att medlemsstaternas nationella rätt ska uppfylla ett mål av allmänt intresse och vara proportionell mot det legitima mål som eftersträvas.

11. Vidare föreskrivs i artikel 6.4 att om en behandling, för andra ändamål än det för vilket personuppgifterna samlades in, inte grundar sig på den registrerades samtycke eller på unionsrätten eller medlemsstaternas nationella rätt som utgör en nödvändig och proportionell åtgärd i ett demokratiskt samhälle för att skydda de mål som avses i artikel 23.1, så ska den personuppgiftsansvarige för att fastställa huruvida behandling för andra ändamål är förenlig med det ändamål för vilket personuppgifterna ursprungligen samlades in beakta vad som anges i led a–e i artikel 6.4. Ett ändamål som får skyddas enligt artikel 23.1 är rättsväsendets oberoende och rättsliga åtgärder.

¹ Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 av den 27 april 2016 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av direktiv 95/46/EG

12. Mot denna bakgrund begärde Högsta domstolen genom förhandsavgörande svar från EU-domstolen på följande frågor. 1) Innefattar artikel 6.3 och 6.4 krav också på nationell processrättslig lagstiftning om editionsplikt? 2) Om svaret på fråga 1 är ja, innebär förordningen att det vid bedömningen av frågan om edition ska beslutas rörande en handling med personuppgifter även ska tas hänsyn till de registrerades intressen? Ställer unionsrätten i så fall några krav på hur denna bedömning närmare ska göras?

EU-domstolens förhandsavgörande

13. EU-domstolen har beslutat om följande svar.²

- 1) Artikel 6.3 och 6.4 ska tolkas på så sätt att dessa bestämmelser är tillämpliga i ett tvistemål där fråga är om edition av en personliggare som innehåller personuppgifter som avser andra än de enskilda parterna själva och som har samlats in huvudsakligen för skattekontroll.
- 2) Artiklarna 5 och 6 ska tolkas på så sätt att en nationell domstol är skyldig att vid bedömningen av frågan om edition ska beslutas rörande en handling med personuppgifter ta hänsyn till de registrerades intressen och göra en avvägning av dessa utifrån omständigheterna i varje enskilt fall, vilken typ av mål det är fråga om och med vederbörlig hänsyn till proportionalitetsprincipens krav samt till de krav som följer av principen om uppgiftsminimering i artikel 5.1 c.

14. Principen om uppgiftsminimering innebär att personuppgifterna ska vara adekvata, relevanta och inte för omfattande i förhållande till de ändamål för vilka de behandlas.

² EU-domstolens dom den 2 mars 2023 i mål Norra Stockholm Bygg AB, C-268/21, EU:C:2023:145

Bedömningen i detta fall

15. Rätten till ett effektivt domstolsskydd och en rättvis rättegång förutsätter att parterna har möjlighet att få tillgång till de handlingar som de kan behöva för att kunna bevisa sin talan. Som också EU-domstolen framhåller gäller detta även för andras personuppgifter (se p. 53 i förhandsavgörandet). Utgångspunkten är alltså att Nycanders har ett skyddsvärt intresse av att genom edition kunna få ut den personalliggare som entreprenören Fastec har låtit upprätta. Detta intresse ska väga tungt vid bedömningen.

16. Vid prövningen av om åtgärden är proportionerlig ska i enlighet med förhandsavgörandet hänsyn tas också till den registrerade personalens intresse. Det ligger i sakens natur att det då inte kan bli fråga om annat än en typifierad intressebedömning.

17. Det kan därvid konstateras att personuppgifterna i personalliggaren huvudsakligen gäller identitetsuppgifter i form av namn och personnummer. Vidare har dessa uppgifter lämnats och registrerats för att enligt lag vara tillgängliga också för Nycanders under entreprenaden, låt vara att arbetena nu är avslutade sedan flera år och personalen har gått vidare till annat. Det kan inte anses röra sig om några utpräglat integritetskänsliga uppgifter i sammanhanget. Tvistemålet gäller frågan om Fastec enligt entreprenadavtalet har rätt till en viss ersättning, och de registrerade personerna berörs själva inte i någon vidare mån. Allmänt sett får de registrerades intresse av att personuppgifterna fredas från edition anses väga mindre tungt.

18. Speciella hänsyn gör sig dock gällande just i fråga om personuppgifter i form av personnummer och liknande. Med beaktande av att Nycanders inte närmare har redovisat varför man i bevishänseende har behov av dessa uppgifter bör i enlighet med principen om uppgiftsminimering ett editionsföreläggande begränsas på så sätt att Entral ska förete personalliggaren med maskering av de

registrerades personnummer, samordningsnummer eller motsvarande utländska nummer.

19. Hovrättens beslut ska ändras i enlighet med detta.

I avgörandet har deltagit justitieråden Svante O. Johansson, Dag Mattsson (referent), Malin Bonthron, Johan Danelius och Anders Perklev
Föredragande har varit justitiesekreteraren Lina Zettergren